

інформаційною підтримкою розвитку рушійних сил та мотивації здорового способу життя шляхом комплексного розбудови освітнього простору на регіональному, муніципальному та локальному рівнях.

УДК 331.45

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ, ЩО МОТИВУЮТЬ БЕЗПЕЧНУ ПОВЕДІНКУ

Шмирко В.І., Коробко О. В., Троян Ю.І.

Національний університет Запорізька політехніка»

troyan.yuliyazp@gmail.com

Вже другий рік українці захищаються від повномасштабного вторгнення росіян. Війна принесла багато горя, бомбардування міст та селищ, руйнування будинків, шкіл, підприємств, енергосистеми призводить до постійного відчуття страху, безпорадності, тривоги, зменшення уваги до особистих потреб. Молодь можна віднести до більш вразливої частини суспільства. Порушення сталого образу життя, обмеження соціальних контактів, надмірне психічне та емоційне навантаження, порушення режиму праці та відпочинку, обмеження можливості спортивних тренувань та необхідність пристосовуватись до нових умов проживання та спілкування з оточуючими, призвело до суттєвого погіршення якості навчання на всіх етапах освітнього процесу. Крім того, дистанційна форма навчання призвела до погіршення інтелектуального зв'язку між студентами та викладачами, а тестова форма оцінювання знань не дозволяє об'єктивно визначити наскільки сталими є отримані знання.

На думку фахівців кафедри «Охорони праці і навколишнього середовища» Національного університету «Запорізька політехніка» тільки впровадження сучасних, нестандартних підходів в навчальний процес дасть можливість сформуванню у студента парадигму збереження життя і зміцнення здоров'я в будь яких умовах (у побуті, в міському середовищі, на виробництві, в надзвичайних ситуаціях).

Для підвищення якості навчання викладачам необхідно мати інформацію про психофізіологічний стереотип поведінки студента в звичайних та екстремальних ситуаціях, розуміти які вади характеру вплинули на вибір спеціальності студента, які особисті вади можуть вплинути на безпечність виконання роботи, на швидкість аналізу інформації та ефективність її застосування. Для цього було розроблено програму психологічного тестування студентів різних факультетів [1]. Тестування проводиться на першому практичному занятті з БЖД, а результати, у вигляді банку даних, зберігаються у викладача всі роки навчання студента в університеті. Це дає можливість приділити особливу увагу визначенню загальної психологічної спрямованості окремого студента, визначити його психологічний портрет, скорегувати навчальний план та методичні підходи.

В процесі тестування визначали: схильність особистості до ризику R_i , мотивацію до успіху M_y та мотивацію до самозахисту M_c , тобто уникнення травмонебезпечних ситуацій.

Схильності до ризику пов'язана з поєднанням таких індивідуальних особливостей, як імпульсивність, екстраверсія, емоційна стабільність, ставлення до комфорту, тривожність, екстернальність та ін. Критерієм схильності до ризику може служити ризикованість, що розуміється як властивість пізнавальних стратегій, способів виходу з ситуацій невизначеності

Мотивація до успіху – це сукупність цілей, потреб і мотивів, які стимулюють людину прагнути до досягнення нею цілей у всіх сферах життєдіяльності і бути активною в їх досягненні, це не тільки мотиви досягнення (*стійкі атрибути особистості*), але і ситуативні фактори (*цінність, імовірність досягнення успіху, складність завдання тощо*)

Мотивація до самозахисту – прагнення особистості, що спрямоване на досягнення індивідуальної стійкості у взаємовідношенні зі середовищем перебування та відповідає вимогам уникнення небезпеки для безпечної діяльності.

Таким чином, визначались (в конкретний момент часу) стійкі мотиваційні характеристики людини та її загальна психологічна спрямованість.

Згідно [1] основні результати психологічних досліджень поведінки людей дають можливість:

- виділити дві групи людей по схильності до ризику R_i . До першої групи відносяться люди з більш збудливою нервовою системою і підвищеною схильністю до ризику, до другої – навпаки.

- визначити залежність успішності дій Y від мотивації до успіху – M_y ($Y = f(M_y)$) або мотивації до самозахисту M_c ($Y = f(M_c)$). Залежність описується кривими з явно вираженим максимумом.

- врахувати, що для людей схильних до ризику, характерна більш висока успішність дій, ніж для людей не схильних до ризику (криві I (1 група) лежать вище кривих II (2 група));

- успішність дій в залежності від мотивації до успіху досягає максимуму на кривих I і II при близьких значеннях M_{y1} і M_{y2} ;

- максимальна успішність дій людей другої групи (не схильних до ризику) спостерігається при більш високій мотивації до самозахисту ніж у другої групи.

Дослідження дозволяють зробити важливий висновок: кращі результати в умовах фізичної небезпеки досягаються тоді, коли люди діють у відповідності з властивою їм психологічному типу мотивацією. Ті, хто не схильні ризикувати (2 група), краще діють тоді, коли мотивація до самозахисту висока, але не перевищує деякого критичного значення M_{c2} .

Таким чином, мотивація до самозахисту людей з меншою схильністю до ризику (2 група) не може розглядатися як негативна якість по відношенню до діяльності. У людей такого психологічного типу посилення мотивації до самозахисту сприяє підвищенню психологічної захищеності в умовах фізичної небезпеки. Крім того, у людей другої групи працює саморегуляція, що дозволяє поліпшити результати в процесі діяльності.

Після проходження всіх запропонованих тестів викладач визначає психологічний портрет кожного окремого слухача, що дає можливість скорегувати навчальний план та методичні підходи для максимального засвоєння теоретичного матеріалу і практичних навичок у студентів. Особливу увагу викладачі кафедри приділяли двом категоріям :

1. Особам, що мають високу схильність особистості до ризику (R_i) та низьку мотивацію до самозахисту (M_c). Враховуючи психологічний портрет таких студентів, викладачі намагались навчати їх працювати безпечно незалежно від свого емоційного стану. Активне спілкування викладачів зі студентами, що мають більш високий рівень загальної мотивації безпечної поведінки, є дуже корисним і може позитивно вплинути на підвищення відповідальності за власне здоров'я та безпеку.

2. Особам, що мають низьку мотивацію до успіху (M_y) та, відповідно, і низьку мотивацію до саморозвитку.

Таким чином, комплексний підхід в організації навчального процесу (застосувань різноманітних педагогічних методик підвищення у студентів мотивації до успіху та саморозвитку, зниження схильності до ризику, ретельного контролю засвоєння правил безпечної поведінки при виконанні робіт) дасть можливість виховати спеціалістів, для яких життєвою моделлю є здоровий спосіб життя та безпечна поведінка незалежно від зовнішніх обставин.

Література:

1.Оцінка індивідуальних якостей особистості, що впливають на психологію безпеки людини: Методичні вказівки до лабораторного заняття з дисципліни «Безпека життєдіяльності фахівця з основами охорони праці» : для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. / Укл.: О.В. Коробко, Ю.І. Троян - Запоріжжя: Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 20 с.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://drive.google.com/file/d/18W_6XL0oYW7tXSy9-SBQuJHIUImgbYtx/view?usp=sharing

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗТАШУВАННЯ БОМБОСХОВИЩ ДЛЯ МИРНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ 522 МІКРОРАЙОНУ М. ХАРКОВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Шумакова В. О., Абракітов В. Е.

*Харківський національний університет імені О. М. Бекетова
Abrakitov67@gmail.com*

Проектування оптимального розташування бомбосховищ у житлових масивах – це великий обсяг робіт, пов'язаний із формуванням підземних сховищ на певній ділянці землі для захисту цивільного населення від осколкової дії снарядів, уламків зруйнованих будівель, отруйних газів та радіації. У зв'язку з воєнними діями перед мешканцями міста під час теперішньої війни постала проблема, пов'язана з тим, що під час обстрілів недостатньо або і зовсім немає надійних укриттів.

Насамперед у 522-му мікрорайоні існують входи та виходи до двох станцій метро – Героїв праці та Студентської. Які теж є захистом для людей від снарядів. У цьому мікрорайоні знаходяться три трьохповерхові школи, зі сторони півдня вони знаходяться на безпечній дистанції від будівель у випадку якщо ті обрушаться внаслідок падіння снарядів, тому було запропоновано розмістити сховища на території шкіл – біля спорт-майданчиків.

Запропоновано в цьому мікрорайоні розмістити поряд один з одним три захисні споруди, так як будинки в мікрорайоні можуть послужити захистом від влучень снарядів безпосередньо в захисні споруди. Жодне з бомбосховищ не потрапляє в зону обвалення будівель, тому вхід до них не буде заблоковано для населення. У разі поломки вхідних дверей захисної споруди через несправність або прямого влучання, у кожній споруді передбачено кілька аварійних виходів для евакуації, так як 3 сховища розміщені поряд, то цивільне населення має змогу швидко дістатися до іншого сховища, у випадку коли всі входи та виходи завалені, у захисній споруді повинні бути спеціальні інструменти, які дозволять викопати вихід та відкрити зламани двері. У одному сховищі міститься понад 2500 осіб, тоді у трьох – поміститься понад 7500 осіб, а у мікрорайоні живе понад 28 587 осіб, це означає що приблизно 30 % населення мікрорайону зможе перебувати в безпечному місці, але якщо у разі катастрофи з іншим сховищем, понад 500 місць у кожному сховищі приготовлені для прийняття інших осіб, які покинули зруйновану споруду, у разі нестачі місць осіб переміщують у станції метрополітену. В даному мікрорайоні не слід будувати велику споруду цивільної оборони так як при пошкодженні споруди не буде можливості перемістити населення до іншого укриття. Для того щоб дістатися до бомбосховища потрібно за нормативами безпеки приблизно 15 хвилин, тому робиться перевірка оптимального шляху приблизно з кожного кута мікрорайону, щоб ближче всього дістатися до захисного сховища.